

הרב יעקב מנחם מענדל ניילינגער

בענין תפיסה בתשלומי שכירות

שאלה:

אחד שילם לפועל שלו בגמר העבודה והפועל טוען שמאחר וחייב לו חוב אחר ומביא ע"כ עדים לאחר מכן, הרי שהתשלום הנ"ל הוא על אותו החוב, וממילא תובע מהבעלים שישלמו לו עוד פעם עבור שכירותו ע"מ שלא יעבור על בל תלין.

תשובה:

לסנהדרין דף ל"א ע"ב וע"ע לקמן אות ד) ולפיכך הרשות ביד המלוה לומר לא אטלם אלא ברצוני ומסתברא נמי דהיכא דאמר ליה בשעת פרעון לא אפרעך כ"א מחוב פלוני והמלוה אומר לא אקבלם כ"א מחוב פלוני שאין לי ערב או שאני כושל בראיתי הרשות ביד המלוה לכופו בכך דהא קיי"ל עבד ליה לאיש מלוה וכיון דמשני החובות עבר זמנם הכל תלוי ברצונו עכ"ל

הנה דבר זה נפתח בגדולים המשפטי צדק להר"ש גירמייזא והשער יוסף להחיד"א ואביא דבריהם בסוף, ואענה גם אני את חלקי בע"ה:

הנה בראש וראשונה נתחיל בשיטות הראשונים בכל חוב אם יכול לתפוס בעד חוב אחר

והנה מצאנו בזה ג' שיטות שהן ד'

והנה הנחל יצחק סי' פ"ג כתב דוקא בזוזי דאז יכול לתפוס בע"כ כמבואר בסי' ע"ב סעי' י"ז דמשכון מעות יוכל לעשות גבייה ברצון הלוח אב"ל במטלטלים וקרקע שצריך שומת וגביית בי"ד וכיון דהלוח אמר בפירוש שמגבהו לחוב הידוע לו א"כ כשהמלוה תופסו עבור חוב אחר הוי גזל בידו וא"כ אם שתק בוודאי נתרצה לחוב שאמר הלוח דלא נתנו לחוב זה ומה שכתבו הטור ובעה"ת עבד ליה הכוונה שהוא משועבד על חוב האחר והעיקר תלוי בתפיסה יעו"ש וצ"ע בבה"ת דהוא כתבו ג"כ על יתומים וביתומים הוי רק מצוה וודאי א"י לתפוס לבד ואין כופין כמבואר בסי' ק"ז סעי' א' ובסמ"ע שם ואפי' שיי"א שרשות ביד בי"ד לכופו מ"מ הוי רק דין דבי"ד ולא הוא ועכ"ל בבה"ת הכוונה

א) דעת בה"ת שער כ' ח"א אות ב' וז"ל ומסתברא דמהכא שמעינן מלוה שהלוח לחבירו משני צדדין ועבר מהכל זמן הפרעון ופרע לו מה שפרע לו בסתם ולא פירש לו במה דעתו לפרעו והלוח היה מוכרח יותר מאחד מהן הרשות ביד המלוה לומר על חוב פלוני רצוני לקבלם ואין שומעין ללוח אע"פ שטען שרצונו היה לפרוע חוב פלוני דהא הכא במעשה דקטינא (כתוב' צ"א ע"ב) משום דפרעו היתומים בסתם הוא יד המלוה על העליונה לומר משום מצוה היה דעתו לקבלם ואע"פ שטוענין היתומים שהן לויין כי בדמי קטינא היה דעתם לפרוע ואפי"ה לא צייתין לטענתיהו והא נמי דכוותה היא ועובדא דסטראי נינהו (שם פ"ה ע"א) מוכח נמי הכי ותו דהא קיימא לן עבד ליה לאיש מלוה (וציינו המציינים

מאיש מלוה" וכדמפרש בנח"י שהכוונה מצד דיכול לתפוס ולא שהוא דין ב- "עבד לוח לאיש מלוה", וד"ל.

ב דעת הרשב"א בשו"ת בכמ"ק ח"ב סי' ל"ז שכתב ג"כ שיוכל לקחת לאיזה חוב שירצה ואפי' שתק כשקיבלם ומבאר שהטעם הוא בגלל שיכול לתפוס מעצמו על איזה חוב שירצה והוא לכאורה טעם אחר מבה"ת ונראה דלכך נקט טעם אחר והוא באמת נפק"מ לענין יורשים מעובדא דקטינא ששם באמת ל"ש שיכול לתפוס מעצמו כי זה רק מצוה ואפי' אין כופין אם זה כיבוד אב עיי' ברש"י (שם צ"א ע"ב ד"ה מצוה) ואפי' שכופין זה רק עיי' ב"ד וא"כ א"א לתפוס וצ"ע בזה.

והר"ן בכתובות דף פ"ה ע"א ג"כ הוכיח דיכול המלוה לקחתו לאיזה חוב שירצה ולא ביאר מצד איזה דין אם מצד עבד לוח או מצד שיכול לתפוס ויותר נראה מדבריו כדעת הרשב"א שנראה שהוא מצד התפיסה

ג דעת הריטב"א במס' כתובות פה ע"א שאם פורע בסתם יכול המלוה לתפוס על חוב אחר אבל אם פירש הלוח לאיזה חוב הוא פורע א"י לתפוס

ד דעת הריטב"א במס' שבועות מ"ב ע"א ד"ה וכדאבימי בשם הרא"ה שכל שפורע סתם על דעת מלוה הוא פורע ע"כ יכול לקחתו לאיזה חוב שירצה

והנה דעת בה"ת שהביא ראייה ממה דקיי"ל עבד לוח לאיש מלוה וצינו להגמ' סנהדרין דף ל"א ע"ב דשם כתוב דהמלוה כופה את הלוח לדון בעירו ולא הלוח מצד עבד לוח לאיש מלוה וא"כ גם הכא כן אך א"כ מהו לשון הבה"ת "דקיי"ל עבד לוח לאיש מלוה דמשמע דהיא מחלוקת (כדדייק הרא"ש ב"מ פ"ג

מצד עבד לוח לאיש מלוה ובאמת ברשב"א כ"כ מטעם דיכול לתפוס כדברי הנח"י אך בה"ת לכאורה א"א ללמוד כן וצ"ע וכן נראה ממשפטי צדק למהר"ש גירמייזא דלמד דהוא דין דוקא בעבד לוח והבאתי לקמן בסו"ד ועיי' מש"כ בזה.

ונראה ליישב דעת הנח"י דהנה דעת בה"ת צ"ע שכתב דביתומים יש "עבד לוח לאיש מלוה", הלא מדובר על עובדא דקטינא דהקרקע היה רק חמישים והם שילמו מעות חמישים יכול לומר שפרעו בעד מצוה על היתומים ואזיל וטריף הקרקע בעד החוב הנשאר, והלא שם אין לו דין לוח על מאה רק על חמישים דהלא לא הניח רק קרקע חמישים, והמצוה היא מצד כיבוד אב כמבאר ברש"י שם, וא"כ מאי כוונת בה"ת שיש כאן "עבד לוח".

וע"כ נראה דיש כאן שני דינים דבאמת גם מה שנביא לקמן דברי הריטב"א שבועות מ"ב ע"א שבדרך כלל לוח על דעת מלוה הוא פורע, י"ל דהוא ג"כ מצד "עבד לוח לאיש מלוה", וע"כ לדעת מלוה הוא פורע. (אף שבריטב"א לפי מה שביארנו לקמן נראה שעכ"ח לא מצד עבד לוח אמר כך, דא"כ בערבות למה צריך להגיע מטעם דלא שביק ערבותיה מ"מ י"ל דבה"ת למד סברא כזו.) ועיי' תוס' הרא"ש בכתובות פ"ו ע"א ד"ה אמר וכו' דיתומים הוו כלוויים לעצמם. ועיי' בב"ח סי' ק"ז סק"א. ויש עוד דין ב-"עבד לוח לאיש מלוה" דהמלוה יכול לכפות הלוח, וא"כ ביתומים אמרי' כשהם פורעים בסתם פורעים אדעת המלוה, וכיון שהם ג"כ דינם כלוויים בעצמם ג"כ פורעים לדעת המלוה. וזוהי כוונת הגמ' בכתובות צ"א ע"ב לדעת בה"ת. ובלוח עצמו שרשות ביד המלוה זה מצד "עבד לוח

והנה דעת הריטב"א בכתובות פ"ה ע"א דוקא דפרעו סתם יכול לתפוס אבל אם פרעו בפירוש לא וצ"ע דבריו דכתב דיכול לתפוס וגם אם יכול לתפוס א"כ יתפוס גם כשאומר בפירוש וגם יש סתירה משו"ת הריטב"א בסי' קפ"ד ראובן קיבל מעות משמעון ומצא בהם רעות ואמר ללוי טול מעות אלו ותנם לשמעון שיחליפם לי נטלם שמעון ותפס בהם בשביל מעות שהיו לו אצל ראובן מהו תשובה: ודאי יכול לתפוס בהם אם אין שם עדים משום דיכול לומר לא היו דברים מעולם ואם בא לוי לתבוע יאמר לו לאו בע"ד דידי את כי במעות של ראובן אני תופס ואפי' תאמר שנתחיבת אתה בשמירתן מ"מ הממון שלי הוא וכ"ש שאין אני תופס במעות הרעות שנתת לי אלא במעות היפות שהיה לי להחליף לו וזה ברור עכ"ל והוא סותר לדברי הריטב"א בכתובות ובשבועות בשם הרא"ה וכבר נתקשו בזה גדולי האחרונים הנתיבות משפט על רי"ו והשער יוסף סי' ו' ונשארו בקושיא ע"ז,

ולענ"ד דחדא מיתרצה בירך חברתה דהנה ידועים דברי הנתיב"מ בסי' שד"מ סק"א שמחדש דמלוה וגזל אי"צ קנין רק ברגע שמייחד אותם קונה המלוה כשמסכים המלוה או כשמסרב מצד פרעון בע"כ וא"כ י"ל כשיש ויכוח בין המלוה הדין עם הלוח שהיא הבעלים על הכסף ואז אפי' כשהמלוה אינו רוצה נעשה פרעון וא"א לחזור ולקחת לחוב אחר משא"כ בתשובת הריטב"א שנתנם להחליף ולא לפרעון א"כ שפיר יכול לתפוס לחוב אחר וכמו כל תפיסת חוב שיכול לתפוס שלא מדעתו וכדכתב הרשב"א אך כשעושה ומייחד לפרעון אז נעשה פרעון וע"כ כתב הריטב"א בכתובות דפרעון סתם המלוה יכול לתפוס לחוב אחר והיינו דלא כשיטת הרא"ה שסובר דמסתמא הוא פורע

סי' בי על הרי"ף, ועיי"ש.) אשר ע"כ נלענ"ד דהכוונה על המחלוקת אם כותבין שובר או לאו בב"ב קע"א ע"ב וקי"ל דכותבין שובר מצד דעבד לוח לאיש מלוה וא"כ שפיר כתב דהמלוה יכול לכפות על הלוח

והנה הרשב"א שלא הביא האי טעמא יתרץ לשיטתו דהנה הראייה של הגמ' בסנהדרין כבר כתב המרדכי בזה ברור סי' תש"ט בא"ד וז"ל ולפיכך כשהמלוה אומר נלך לבית הוועד שומעין לו דלא על חנם מוציא הוצאות אבל היכא דהמלוה אינו מוציא הוצאות דליכא האי טעמא שומעין ללוח דהשתא ליכא למימר שהנתבע מערים כיון דליכא הוצאה ללוח בין הכי ובין הכי והא דיהיב טעמא בגמ' משום דעבד לוח לאיש מלוה ולא יהיב טעמא דכתיבנא לעיל שלא על חנם מוציא מעותיו נ"ל דהיא היא עכ"ל וא"כ שפיר ל"ק מכאן דאין הכוונה דעבד לוח לאיש מלוה, ועיי' בבעי חיי חו"מ סי' ע"ו שכתב דגם הרשב"א סובר כן יעו"ש וא"ש לשיטתו, וא"כ א"ש דל"ק משם וי"ל דלכך לא הביא הבה"ת ראייה משם רק מהגמ' ב"ב כנ"ל.

וגם על הראייה שהביא מהגמ' דשובר דכותבין שובר עיי' רשב"א בכתובות ט"ז ע"ב בישוב אחד דלאו עיקר טעמא הוא אלא מילתא בעלמא דקאמרי התם ועיקר טעמא משום דלא יאכל הלה וחדי דחשש אבידת שובר אינו בריא ועוד שידע זה שנאבד ויתבענו מילתא רחיקתא הוא אבל אי לא כתבינא נמצא זה מפסיד עכשיו בבירור ועו"ל דלא פלוג וכו' עכ"ל ומ"מ מפורש יוצא מדבריו למהלך אי שאין הכוונה עבד לוח לאיש מלוה וא"כ שפיר לא למד הטעם כאן מצד עבד לוח אלא משום דיכול לתפוס

פירש המלוה יכול לתפוס לחוב שירצה וכאן מפורש יוצא דבכתובות הוא לא מצד דפורע על דעת המלוה וא"כ צ"ע מ"ש בערבות.

ועכ"ח צ"ל דהדין דהמלוה יכול לתפוס הוא מצד "עבד לזה לאיש מלוה" אך כשפורע בפירוש נעשה פירעון כדביארנו לעיל ובערבות ואפי' בקבלנות ליכא "עבד לזה לאיש מלוה" וכמו שרואין מהכנה"ג בסי' פ"ג שהבאנו להלן וע"כ אז א"י לתפוס רק מצד דפורע על דעת מלוה ולכן נקט דווקא ציור של ערבות והוא באמת ראוי גדולה למהלך של הכנה"ג שגם אם למד ד-"עבד לזה לאיש מלוה" אך בערבות ואפי' בקבלנות לאו כל כמיניה

והנה ברדב"ז סי' אלף רנ"ב הביא שם דעת הריטב"א ופסק כן כי היא דעה מציעאה, דלהרא"ש אמרי' דגם בסתם ל"מ דבסתם מתכוון לפרוע חובו שבשטר ולהר"ן גם בפירוש לא מהני ע"כ פוסק כדעת הריטב"א בשם הרא"ה וא"כ כשיש ערבות וקבלנות וחוב עצמו מסתם פורע חוב עצמו ע"ש.

והנה הנתי' מביאו בנתי' חידושים בסי' פ"ג סק"ו ושאל עליו איך קאמר דתלוי בדעת הלזה הלא פסקין דאזלינן בתר דעת המלוה אך למש"כ הרי הרדב"ז כ"כ בשם הרא"ה והוא באמת שיטה החולקת על שיטת הטור סי' פ"ג והמחבר וא"כ ל"ק כלום

והנה בכנה"ג בסי' פ"ג דייק על רבינו הטור מדברי הרדב"ז הנזכר לעיל ובאמת ל"ק כלל דהרדב"ז הוא בשיטת העומדים דתלוי בדעת הלזה ולא בדעת המלוה, ומצאתי בשער יוסף סי' ו' שהקשה זה וכן קשה על מש"כ הכנה"ג שצינו רעק"א בסי' קל"ב בסי' נ"ח על השאלה

לדעת מלוה אלא אדרבה יש כאן אומדנא שרוצה לפרעו לחוב שבשטר רק המלוה יכול "לתפוס" ומטעם דאף שיש אומדנא בלבו ובלב כל אדם מ"מ לא הוי רק כתנאי ואינו עושה חלות פרעון וע"ע אחרונים על קידושין מ"ט ע"ב כהאי סברא דדברים שבלב אינו עושה חלות וא"כ שפיר יכול לתפוס וכמו כל תופס שלא מדעתו אך אם פרע להדיא נעשה פרעון וכבר א"י לתפוס והקושיא מעבד לזה לאיש מלוה כבר ביארנו כדי הצורך שאינו קשה כי אפשר ללמוד שזה לאו דווקא

ועתה נבאר דעת הריטב"א בשבועות בשם הרא"ה דאם הלזה פורע סתם על דעת המלוה הוא פורע, וע"כ מהני בסתם ומ"מ כשיש ערבות או קבלנות וחוב דידיה ודאי לא עביד דשביק חוביה ופרע ערבותיה עכתו"ד הריטב"א בשם הרא"ה והוא הוספה על הריטב"א בסוגיא דאבימי דשם כתב דצריך לתפוס ולדעת הריטב"א כאן א"י צ"ל לתפוס רק נותנו לדעת המלוה, והחילוק דשם חוב השני אינו מודה ע"כ לא פורע לדעת מלוה, וכאן מדבר כששני החובות ידועין, יעוי"ש. ועפ"י דבריו ג"כ ל"ק מתשו' הריטב"א דשם יכול לתפוס כמו בסוגיא דאבימי דלא פירש לו להדיא לחוב אחר וכמו שביארנו לעיל. והוא סברא הפוכה מהרא"ש בסוגיא דאבימי שכתב שלא עביד אינש דשביק מלוה בשטר ופורע ע"פ, אלא דפורע לדעת המלוה.

אך עדיין תמיהא הא מילתא דבריטב"א בשבועות מ"ב ע"ב הוסיף ומכאן שמי שיש לו חוב ערבות ואפי' בקבלנות ועוד חוב עצמו א"י לתפוס המלוה על הערבות דלא שביק אינש חוביה ופרע ערבותיה, עכתו"ד. ולפי מה שביארנו למעלה הלא אפי' שהמלוה באמת מתכוון לחוב אחר מ"מ כל שלא

בערב הרי יכול לתפוס אפי' מביתו כמבואר בסי' צ"ז סעי' י"ד, וא"כ שפיר תלוי ביד המלוה.

ונחזור לדברי הכנה"ג דעכ"פ הוא למד שהדין הוא רק בלוה. והצאתי בין השיטיין בהגהותיו סי' נ"ח שכתב כן שאפי' שבחוב יש דין ביד הלוה כמבואר בבה"ת אך בערב לאו כל כמיניה.

אך עדיין צ"ע דהוא מבסס שיטתו על הרדב"ז, והרדב"ז כותב דהריטב"א שיטה מציעא בין הרא"ש והר"ן וע"כ הלכה כדברי המכריע, ומשמע שהוא תלוי בפלוגתת הראשונים ודלא ככנה"ג. ולפי דברינו למעלה יתיישב הכל על נכון דכבר כתבנו באות ב' דמדברי הר"ן נראה כטעם הרשב"א דאין הטעם מצד "עבד לוח לאיש מלוה" רק מצד דיכול לתפוס לאיזה חוב שירצה, וא"כ שפיר גם בערב הדין כן. ועוד יותר דיכול לתפוס מביתו כמבואר בסי' צ"ז סעי' ד, ורק אם הטעם מצד "עבד לוח לאיש מלוה" א"כ בערב אינו כן. והביא מהרדב"ז דלדין דהטעם משום "עבד לוח לאיש מלוה" א"כ בערב תלוי בדעת המלוה, וכן פי' בדעת הרמב"ם פכ"ה מהל' מלוה ולוח הי"א שתלוי בדעת הערב, וא"כ כשפורע סתם ודאי נתכוון לחובו ולא לפרוע ערבותו. ובזה מבואר גם הנתי' חי' שבוודאי נתכוון הכנה"ג לדין וע"כ שואל עליו דהלא תלוי ביד המלוה, וכמבואר בסי' קל"ב לדעת הסמ"ע, וגם שיש טעם הרשב"א שיכול לתפוס, וא"כ ודאי תלוי בדעת המלוה וע"כ הכל על מקומו יבוא בשלום, הכנה"ג והרע"א והנתי' חי'.

אך מה שצריך לעיין בכנה"ג שהביא בסי' פ"ג לדעת הרדב"ז גם על ערב קבלן שגם אז תלוי בדעת הערב, וזה צ"ע דהלא ערב קבלן דינו כלוח לכל מילי כמבואר בסי' צ"ז סעי' י"ד ובעוד מקומות, ואיך

שם אם יכול המלוה לתפוס מהערב על חוב אחר, כגון: שחייב חוב עצמו, וחוב מחמת ערבות, ותופס המלוה בעד הערבות, ופוסק שם שהכח ביד הערב להחליט למה הוא משלם ולא ביד המלוה ואם פורע הערב בסתם אמרי' דמן הסתם פרע בעד חוב עצמו ולא בעד ערבותיה דלא שביק אינש חובתי' ופרע ערבותי' ומביא רא"י מן תשובת הרדב"ז בשם הריטב"א שהבאנו לעיל, וצ"ע בזה דהלא הרדב"ז הוא בשיטת הלומדים דתלוי בדעת הלוה ולא בדעת המלוה ובפרט יש לדקדק על הגרעק"א שהביא מזה ראייה נגד הסמ"ע סי' קל"ב סק"ז שמחדש שם שאם יש ב' חובות בערבות המלוה מחליט לאיזה חוב שירצה כי עבד לוח לאיש מלוה וע"ז הביא דברי הכנה"ג בשם הרדב"ז ולכאורה הרדב"ז לשיטתו ואולי ראיתו מכנה"ג עצמו אך כבר הבאנו שכבר הקשה השער יוסף על הכנה"ג בסי' פ"ג

וליישב כ"ז נראה דזה ודאי דהטור בסי' פ"ג לומד דלא כריטב"א וכדעת הר"ן דהדין ביד המלוה מצד "עבד לוח לאיש מלוה", אך בערב למד הכנה"ג דלא דלא הוי "עבד לוח לאיש מלוה" כמו הלוה עצמו. והסמ"ע בסי' קל"ב סק"ז לומד דהוי "עבד לוח לאיש מלוה". ונבאר פלוגתתם דהנה ה-שער המשפט בסי' פ"ג מביא רא"י מכתובות ט"ז ע"ב שלא דווקא אחד שהלוה, אלא אף מי שהתחייב עצמו ג"כ יש דין "עבד לוח לאיש מלוה", וכמו שרואין ביורשין בבה"ת, ואומר דכמו שרואין בכתובות ט"ז ע"ב דכותבין שובר משום "עבד לוח לאיש מלוה", וגם כותבין בכתובה אף שהוי רק התחייבות, אלא עכ"ח רואין דגם בהתחייבות יש "עבד לוח לאיש מלוה", עכת"ד. וא"כ גם הסמ"ע למד כך, או שלמד כדעת הנח"י שהבאנו בריש דברינו דעיקר הטעם דיכול לתפוס, וא"כ

שנטל טען סטראי א״כ שפיר לא הוי בע״כ, וי״ל דמ״מ כיון שיש חזקה דאינו פורע מלוה בשטר ואף שהוא שותק מ״מ עצם הנטילה היא בעכ״ח וצריך מיגו והוא חידוש גדול

והרעק״א בסי׳ נ״ח בביאוריו ציין להפנ״מ שביאר שכוונת הרא״ש שטוען שגם המלוה הסכים לכך ואז להאי צריך מיגו ובמיגו נאמן אך נתקשו עליו בנתיבות משפט על רי״ו, ובשער יוסף סי׳ ו׳, עי״ש

ויש עוד פירוקא פשוטה דהלא הפרישה ביאר בסי׳ פ״ג דכשהמלוה שותק והלוה אומר לו לחוב אחר לדעת הטור א״י לתפוס על חוב אחר וחולק על הר״ן דיכול לטעון להכי שתקתי כדי לקבל המעות, וא״כ ברא״ש מדבר כשהמלוה שתק ואח״ז טען שקיבלתי על חוב אחר ועי״כ א״ש שא״י לטעון כן ומ״מ בשו״ע בסי׳ פ״ג וברמ״א פסק שגם כששתק יכול לטעון להכי שתקתי כדי לקבל המעות ולא הוי שתיקה כהודאה וכתב הנתיבות משפט על רי״ו דאף דיש הרבה פוסקים נגד זה א״י לומר קים לי נגד הרמ״א. וא״כ לדינא למעשה נשאר הפסק דגם בשתק יכול המלוה לתופסו על חוב אחר.

הביא זה לדינא. ובשלמא הרדב״ז עצמו לומד כריטב״א לגמרי דהכל תלוי בדעת המלוה אך לדין איך יתכן בערב קבלן שיהיה תלוי בדעת הערב, אך לפי מה שכתבנו לאיל הרי כן מוכרח בריטב״א ג״כ שהוא גם דיבר מקבלנות ולומד דיכול לתפוס מ״מ בערבות של קבלנות שאני ואז א״י לתפוס רק כשפורע על דעתו.

ועדיין פש גבן לבאר דעת הטור בסי׳ פ״ג שהביא דעת בה״ת בלא חולק, ובאמת ברא״ש פשטות נראה שהכל תלוי בדעת הלוה ולא בדעת המלוה, דכתב בההוא דאבימי דצריך מיגו כי המלוה אינו פורע ברצון מלוה בעי״פ כשיש לו מלוה בשטר משמע שאם פירש שפורע לשטר מהני, וצ״ע שהטור לא הזכיר דעת אביו בזה וכבר נתקשו בזה גדולי האחרונים, ואביא קצת מדבריהם, החכמ״ש בביאורו בסי׳ פ״ג על הגליון מתרץ דהרא״ש לשיטתו דבבקרא (כתבות פ״ד ע״ב) כתב דבטוען דתפס מחיים צריך מיגו כי הוי בעי״כ וכל בעי״כ צריך מיגו ועי״כ גם הכא נתכוין הרא״ש לומר שכיון שמדובר בעי״כ א״כ שפיר צריך מיגו, אך צ״ע דבריו דבשלמא בצועק כנגדו א״ש דהוי בעי״כ אך פשטות באבימי לא צעק מיד לפני שנטל רק אחר

העולה לדינא:

והנה עתה נבוא לשאלה המוצג בריש דברינו ונתחיל אם החוב השני הוא ג״כ על שכירות באופן שאינו עובר עליו על בל תלן, הנה המשפטי צדק פסק בתשו׳ שבחוב שכירות א״י לתפוס על חוב אחר דכאן ליכא עבד לוח לאיש מלוה וא״כ ליכא כאן הדין שיכול לתפוס על חוב אחר

ומ״מ בקצוה״ח סי׳ ש״ו סק״ג פסק להדיא דיכול לתפוסו על חוב אחר גם כששניהם שכירות.

ועתה נבאר דעת המשפטי צדק דהנה בהא דעבד לוח יש כמה נדונים אם נאמר רק בלוה ומלוה או גם בשאר חובות יעוין בגמ׳ סנהדרין דף ל״א ע״ב בני״י דף י׳ ע״א (בדפי

הרי"ף) ד"ה ואיכא מ"ד, כתב דדוקא בלוה ומלוה ולא בשאר חובות, וש"פ כתבו דה"ה בשאר חובות עיי' רמב"ם פי' י"ד מהל' סנהדרין הל"ז וכ"פ הטור סי' י"ד וברמב"ם ביאר מצד דעבד לוח לאיש מלוה.

אך אפשר לומר פשוט דאין משם ראייה דלפי המשפטי צדק משמע דוקא בשכירות שהוא אינו עבד אלא אדרבה השכיר מבקש להיות נשכר כדי לקבל שכרו ואלו נושא נפשו אבל בשאר תביעות ודאי ס"ל ג"כ דיש עבד לוח לאיש מלוה. ובאמת ברמב"ם שם לא הזכיר רק נזקין וחבלות גם בפרישה סי' י"ד סוף סעי' א' הביא שגם בנזקין הוי עבד ואפי' בטור שם שהוסיף שאר תביעות ג"כ לא הזכיר שכירות רק מו"מ ירושות מתנות ואף אם נאמר דלפ"ז יצא חידוש גדול דבשכירות לא יוכל לכוף והו"ל לפרש אך י"ל דודאי עבד לוח יש לפרש כמוש"כ במרדכי והבאנו לעיל דאין המלוה מוציא הוצאות על חינם משא"כ הלוה אפשר שיערים וא"כ אין ראייה כלל, רק עדיין הקושיא למה נקט הלשון "עבד לוח" על שכירות י"ל דהלא לא מדובר על שכירות לבד רק בתוך שאר תביעות וגם לא התכוונו שזה קשור עם דין של עבד לוח וא"כ שפיר גם בשכירות הדין כן וא"כ ל"ק ג"כ מהדין דכותבין שובר דהטעם מצד עבד לוח ואף דמבואר בתוס' כתובות ט"ז ע"ב ד"ה דנאמר "עבד לוח לאיש מלוה" גם בשאר מקומות כגון בכתובה דכבר ביארנו דהוא סברא מיוחדת בשכירות וחוץ מזה עיי' שברשב"א דביאר דאין הכוונה על עבד לאיש מלוה רק הוא תקנה כי הלוה יוכל לשמור על השובר עיי' לעיל שהעתקנו דברי הרשב"א.

אך מה שיש לדון כאן שהרי הזכרנו דעת הרשב"א בתשובותיו שהוא לומד הטעם שלא מצד עבד לוח לאיש מלוה רק מצד דיכול לתפוס על חוב אחר שלא מדעתו וא"כ גם בחוב שכירות יוכל לתפוס ואפי' מביתו יכול לתפוס כמבואר בסי' צ"ז סעי' י"ד וצ"ל דהוא סובר דפוסקים כבה"ת שעיקר הטעם מצד עבד לוח כמבואר בטור והגם שבשו"ע לא הזכירו אך עיי' בסמ"ע סי' קל"ב סק"ז שג"כ הזכירו והטעם משום עבד לוח, וגם הבאנו לעיל דעת כנה"ג בסי' פ"ג ובסי' נ"ח ג"כ כך, עיי"ש.

עכ"פ לדעת המשפטי צדק פטור המשכיר ליתן על חוב השכירות דכיון דאין כאן עבד לוח אין השוכר יכול לתפוס.

ולדעת הנחל יצחק סי' פ"ג צריך לשלם חוב השכירות דהטעם לכו"ע לא מצד עבד לוח רק מצד דיכול השוכר לתפוס, וא"כ אין נפק"מ אם הוי חוב שכירות או לא.

ולדעת הקצוה"ח ג"כ ברור דיכול לתפוס כמבואר בסי' ש"ו ולא ביאר טעמו ואפשר דהוא סובר דדעת הרשב"א עיקר ואין נפק"מ בין חוב של מלוה וחוב אחר או דחולק על הסברא שלא הוי עבד לוח.

ועי"ע בכסף הקדשים סי' פ"ג שנסתפק בזה יעו"ש.

ומ"מ למעשה יוכל לומר קים לי כהמשפטי צדק דאף דהוי איסור ויש כאן ספק עיי' בשער יוסף סוסי' ו' שביאר דכאן דמתחיל מממון יוכל לומר קים לי ונפטר.

ואם החוב האחר הוא חוב מלוה במשפטי צדק הנ"ל פסק דגם בכה"ג הדין עם הלוח דאין כאן עבד לוח על השכירות אך קשה ע"ז דהלא החוב שתופס הוא בעד מלוה ויש כאן שפיר עבד לוח גם בכה"ג ומה איכפת לך שהחוב שנותנו הוא שכירות.

ואולי י"ל כמו שביארנו בכל חוב ע"ד הנתיה"מ סי' שד"מ סק"א שכיון שנהפך בסוף השכירות למלוה א"כ אם פירש בשעת תשלום השכירות לשכירות, א"כ כבר נעשה פרעון ויסביר שבבה"ת והרשב"א א"י לעשות כן מדין עבד לוח לאיש מלוה והוא מדין "עבד" שהלוח א"י לעשות כן, ועדיין צ"ע בכה"ג למעשה.